

Posudek dizertační práce: Vliv USA a dalších států NATO na německou politiku a nasazení Bundeswehru v misi ISAF v Afghánistánu

Dizertační práce Pavla Dvořáka se zabývá politickým rozhodováním o nasazení a posilování Bundeswehru v rámci mise ISAF v Afghánistánu v letech 2001-2014. Hlavním deklarovaným záměrem autora je zhodnotit, jak se při rozhodování spolkové vlády a Bundestagu projevoval ohled na spojenecké vazby a závazky. Práce se tak má primárně zaměřovat na interakci mezinárodních a domácích faktorů při rozhodování o vyslání vojáků do Afghánistánu.

Jako výzkumné otázky autor zmiňuje následující:

1. *Jaké hlavní motivy vedly vládu a německé politiky k výslednému jednání?*
2. *Co primárně motivovalo německou vládu k navyšování vojenské angažovanosti v Afghánistánu?*
3. *Jakou argumentaci používala německá vláda pro zdůvodňování svého rozhodnutí v tomto směru?*
4. *Jak velkou roli hrály v této argumentaci spojenecké důvody?*

Z těchto parciálních otázek pak vychází klíčová otázka dizertace: *Jak se vedoucí představitelé státu snažili udržet rovnováhu mezi požadavky spojenců a domácími limity pro nasazení Bundeswehru v rámci politického rozhodovacího procesu?* Nicméně soudě dle formátování úvodu práce klade autor spíše než na otázky větší důraz na hypotézy, jež by práce měla potvrdit či vyvrátit (viz níže).

Kromě úvodu a závěru se práce skládá ze sedmi kapitol. První tři kapitoly jsou koncipovány jako ryze kontextuální, zabývající se obecným charakterem německého přístupu k zahraničním operacím a významem vztahu se Spojenými státy. Ambicí těchto tří kapitol je pouze shrnout známé poznatky o německé zahraniční a bezpečnostní politice, nikoli prezentovat originální analýzu. Čtvrtá a pátá kapitola tvoří těžiště autorovi analýzy. Tyto kapitoly se zabývají rozhodováním o zapojení Německa do mise ISAF a OEF (4. kapitola) a následným jednáním o rozšiřování mandátu německého kontingentu ISAF (5. kapitola). V těchto kapitolách autor prezentuje svou analýzu politických vyjádření v Bundestagu a v médiích, na něž se snaží aplikovat analytické koncepty představené v úvodu práce. Právě tyto kapitoly by tak měly představovat hlavní přínos této práce. Šestá kapitola se věnuje situaci

německých vojáků v Afghánistánu a velice zajímavě ilustruje odtržení rétoriky německých vládních elit od afghánské reality. Tato kapitola však nehraje žádnou výraznější úlohu v autorově argumentu a slouží tak primárně jako doplňující ilustrace ke zkoumané problematice. Poslední kapitola se zabývá důsledky německého angažmá v ISAF na budoucí nasazení a má tak potenciál posílit celkovou relevanci této práce (viz níže).

Výzkumný plán a metodologie

Autor své dílo označuje nešťastným pojmem „empiricko-teoretická analýza“ (str.11), což na str.17 vysvětluje jako kombinaci „metody empirické, zejména metody pozorování,“ a „obecně teoretické vědní metody (analýza, syntéza, dedukce, indukce)“. Takové vymezení metodologického přístupu mi připadá bezobsažné a práci by pouze posloužilo, pokud by z ní byly tyto pojmy vyňaty.

Smysluplnější je autorovo přihlášení se k interpretativní povaze svého výzkumu (str.16). S tím však není příliš kompatibilní formulace hypotéz, jež by výzkum měl vyvrátit či potvrdit. V úvodu práce autor formuluje tři pracovní hypotézy:

1. *Míra zapojení Německa do mise ISAF byla do velké míry motivována snahou nezhoršit kvalitu vztahu s USA a dalšími důležitými spojenci a nepoškodit postavení Německa jako odpovědného a spolehlivého spojence. Proto byl manévrovací postoj Německa poněkud omezen, neboť zástupci spolkové vlády nechtěli poškodit renomé a snížit vliv země ve vztahu k USA a dalším členským státům NATO.*
2. *Požadavkům spojenců ohledně rozšíření vojenské angažovanosti v Afghánistánu se Německo bránilo, ale pod rostoucím vnějším tlakem se jim snažilo i nějakým způsobem vyhovět. Proto činilo některé ústupky postupně vedoucí k větší angažovanosti německé armády v zemi. To ale mělo značný dopad na povahu nasazení Bundeswehru v Afghánistánu a z toho vyplývající rizika pro německé vojáky a současně na veřejnou a politickou debatu v Německu. Konečným výsledkem byla účast německých vojáků na bojovém nasazení a boji proti povstalcům.*
3. *V souvislosti s kvalitativním nárůstem vojenské angažovanosti Německa v Afghánistánu docházelo k napětí mezi dvěma základními pilíři německé poválečné strategické kultury: mezi důrazem na multilaterální řešení mezinárodních konfliktů a zdrženlivým postojem při nasazení vojenské síly. Výsledkem tohoto napětí byla v některých případech ambivalentní politika německé vlády, která mezi spojenci vzbuzovala nedůvěru a vedla ke kritice až zpochybňování spojenecké solidarity a odhodlanosti Německa (st.15-16).*

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD Univerzita Karlova

Vzhledem k znění hypotéz a interpretativní povaze výzkumu asi není příliš překvapivé, že v závěru autor shledává, že dizertační práce tyto hypotézy potvrzuje. Hypotéza by měla vycházet z teorie a být testovatelná metodami kauzálního pozitivistického výzkumu. Představovat hypotézy pro interpretativní výzkum nedává příliš smysl. To, co autor představuje jako hypotézy, lze vnímat spíše jako stručné představení autorova argumentu. Cílem práce by tak nemělo být potvrzení či vyvrácení těchto argumentů, ale pouze předložit čtenáři přesvědčivé důkazy podporující tyto argumenty.

Při své analýze autor prošel nemalým množstvím projevů a prohlášení členů spolkové vlády a poslanců. Není však zřejmé, jak tyto materiály analyzoval. Kvalitě analýzy a přesvědčivosti argumentu by pomohlo, kdyby autor mohl doložit systematický přístup k analýze těchto zdrojů.

Analytický rámec a jeho aplikace

Hlavní součástí analytického rámce práce jsou koncepty logika vhodnosti a logika očekávaných následků dle Marche a Olsena (1999) a dále teorie rolí, přičemž využití konceptů logik výrazně převažuje. Tyto koncepty jsou stručně vysvětleny v úvodní kapitole a dále tvoří páteř analýzy ve čtvrté a páté kapitole. Je to právě využití těchto konceptů, co představuje hlavní slabinu této dizertační práce.

Stručné představení konceptů v úvodu a jejich absence k sekci k operacionalisaci činí mobilizaci těchto konceptů nepřesvědčivou. V autorově použití je každý výraz zdrženlivosti aplikací logiky vhodnosti, zatímco každý projev ohledu na spojence či snaha o racionalizace je aplikací logiky očekávaných následků. Domnívám se však, že takhle neproblematicky nelze hranici mezi oběma logikami vymezit. Je vyhovění spojencům výrazem logiky vhodnosti či následků? Je snaha držet vojáky pouze na severu Afghánistánu výrazem logiky vhodnosti, nebo očekávaných následků? Např. si vůbec nejsem jist, že vyjádření poslankyně FDP Homburgerové, že stažení z Afghánistánu by bylo chybou, protože by jej „uvrhlo v chaos a zničilo by to všechnu dosavadní snahu a pokrok“ (str.121), je jednoznačným výrazem logiky očekávaných následků. Nepřipadá mi totiž, že by logika vhodnosti a logika následků byly vhodné pro kódování jednotlivých vět či odstavců.

Zároveň není jasné, k čemu to celé cvičení v rozdělování výroků k jedné či druhé logice slouží. V závěru je tato obsáhlá analýza shrnuta konstatováním: „logika očekávaných následků dostává přednost hlavně za situace, kdy se následování pravidel a norem (vyjádřené logikou vhodnosti) ukáže jako nedostatečné v souvislosti se stanovenými cíli, mj. kvůli spojeneckým ohledům“ (str.207). Tomuto stručnému

závěru by posloužilo, kdyby byl rozvinut v hlubší teoretickou diskusi o roli norem a identity v německé bezpečnostní politice.

Teorie rolí mi připadá jako potenciálně přínosnější přístup k analýze německého rozhodování. Za tímto účelem by však bylo třeba jasně definovat širší paletu rolí, které by německá vláda mohla zastávat. V této práci se však aplikace teorie rolí zredukovala na občasné konstatování „konfliktu rolí“.

Šestá a sedmá kapitola

Šestá kapitola se věnuje situaci německých vojáků v Afghánistánu a dokládá odtržení rétoriky německých vládních elit od afghánské reality. Jak už jsem se zmínil výše, tato kapitola je na jednu stranu velice zajímavá a poutavá, na druhou stranu ale nehraje žádnou výraznější úlohu v autorově argumentu a slouží tak primárně jako doplňující ilustrace ke zkoumané problematice. To mi připadá jako promarněná příležitost. Sofistikovanější analytický rámec by mohl zahrnout jak vnější faktory (požadavky spojenců) tak i vnitřní, kam by právě patřila i situace BW v Afghánistánu (např. zkušenost předávaná navštěvujícím ministrům a poslancům). Domnívám se, že takový model by přinesl plastičtější obraz fungování německé strategické kultury a identitární politiky.

Sedmá kapitola se zabývá důsledky německého angažmá v ISAF na budoucí nasazení. Autor konstatuje, že bojové nasazení v Afghánistánu je vnímáno jako výjimka. Jde tak o velmi relevantní argument proti tezi o normalizaci německé strategické kultury. Je však škoda, že tato kapitola je čistě syntetického charakteru a nijak se nevztahuje k vlastní analýze ve čtvrté a páté kapitole.

Doplňující otázky

Z textu práce vyplývá, že německé vládní elity využívali normativní a identitární argumenty značně instrumentálně.¹ Co z toho plyne pro význam konceptu „kultury zdrženlivosti“? Kde by bylo možné primárně lokalizovat kulturu zdrženlivosti? Jde přednostně o veřejné mínění, subkulturu vládně-byrokratických elit, stranickou ideologii...?

---

¹ Viz Schmitt, Olivier. 'Strategic Users of Culture: German Decisions for Military Action'. *Contemporary Security Policy* 33, no. 1 (1 April 2012): 59–81. <https://doi.org/10.1080/13523260.2012.659586>.

**FAKULTA
SOCIÁLNÍCH VĚD**
Univerzita Karlova

Shrnutí a celkový dojem

Dizertační práce Pavla Dvořáka je empiricky hutným příspěvkem k bohaté diskusi o německé zahraničněpolitické identitě, strategické kultuře a nasazení vojáků BW v zahraničí. To však představuje i problém této dizertace. Není snadné vytvořit na toto téma originální příspěvek, který by alespoň nepatrnou měrou posouval poznání dál. Cestou kolegy Dvořáka bylo využití konceptů logiky vhodnosti a logiky očekávaných následků a teorie rolí. Právě aplikace těchto konceptů je však největší slabinou této práce. Připadá mi, že kompletním odstraněním tohoto analytického rámce by práce nic podstatného neztratila, naopak by spíše získala na plynulosti výkladu.

Původní přínos k poznání by však měl být základním atributem každé dizertační práce. Pro úspěšnou obhajobu je tak klíčové, aby autor přesvědčivě vysvětlil, co je tím jeho originálním příspěvkem k poznání.

V Praze, 9. března 2019

Mgr. Tomáš Kučera, PhD.